

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

David Carlmark

Minoritetsägarens ultima ratio

—

Tvångslikvidation och inlösen
på grund av majoritetsmissbruk

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: David Dryselius

Termin: VT 2023

Innehåll

SUMMARY	4
SAMMANFATTNING.....	5
FÖRORD	6
FÖRKORTNINGAR.....	7
1 INLEDNING.....	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Syfte och frågeställningar.....	9
1.3 Avgränsningar.....	9
1.4 Metod och material	10
1.5 Disposition	10
2 GRUNDLÄGGANDE PRINCIPER	11
2.1 Allmänt om rättskällor	11
2.2 Principen om likabehandling	12
2.3 Omsorgs- och lojalitetsplikt.....	12
2.4 Vinstsyftet.....	13
2.5 Likvidation och konkurs.....	13
2.6 SAS-principen	14
3 RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER.....	15
3.1 Bolagsstämman	15
3.2 Insynsrätten.....	17
3.3 Rätten till vinstutdelning	17
3.4 Ansvarsfrihet.....	18
3.5 Minoritetsrevisor	18
3.6 Styrelsens skyldigheter.....	18
3.7 Jäv	18
3.8 Förbudna penninglån	19
3.9 Förtäckta värdeöverföringar	19
3.10 Årsredovisning och bokföring.....	19
3.11 Särskild granskning.....	20

4	TVÅNGSLIKVIDATION OCH INLÖSEN PÅ GRUND AV MAJORITETSMISSBRUK.....	21
4.1	Rättsutvecklingen	21
4.2	Lagstiftningen	22
4.3	Inlösen	26
4.4	Syssloman	27
5	AVGÖRANDEN	28
5.1	Mama Africa restaurant & Bar Aktiebolag	28
5.2	Hogia AB.....	29
5.3	Scandinavian Nature Seafood AB	31
5.4	WinZent Technologies AB	32
5.5	Arkibus AB	32
5.6	A & S i Norrköping AB.....	34
6	ANALYS OCH SLUTSATS.....	35
6.1	Lagstiftningen	35
6.2	Rättsfall.....	35
6.3	De nordiska ländernas lagstiftning	37
	BILAGA I: NORDISK LAGSTIFTNING.....	39
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	43
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	46

Summary

This essay aims at the regulations on compulsory liquidation and redemption due to majority abuse in private limited companies according to ch. 25. Sections 21–23 of the Swedish Companies Act (2005:551), ABL. The provisions were introduced as part of strengthening minority protection in the Companies Act (1975:1385), ABL 1975. In the legal proceedings they are referred to as the "last resort" (ultima ratio) for an oppressed minority. The possibility for the court to appoint a trustee in conjunction with this was introduced in 2002 as an effect of the so-called Trustor affair. These three provisions can be found together under the heading "Compulsory liquidation and redemption due to majority abuse" in ABL.

In the essay, *de lege lata* and case law is examined together with an overview of the other Nordic countries' corresponding provisions. Few cases have been tried in Swedish courts, only one in the courts of appeal and none in the Supreme Court. For the regulation to be applicable, it is first and foremost required that the majority has used influence by intentionally participating in a violation of ABL, the Annual Accounts Act (1995:1554), ÅRL, or the articles of association. These violations can be of different kinds, but the most common based on the review carried out are unauthorized transfers of value, embezzlement, prohibited loans, the right to dividend, deficiencies in formality during board work and general meetings as well as cooperation with a special auditor and deficiencies in the right of access information.

Gaining court approval for compulsory liquidation and redemption due to majority abuse can be associated with difficulties due to the many requisites and that special reasons are required. Pitfalls for a minority owner to be aware of include the fact that the company may be declared bankrupt during the process, in which case the liquidation must be suspended. In addition, there should be an understanding that legal costs may accrue to this party.

Keywords: Compulsory liquidation, redemption, majority abuse, limited liability company.

Sammanfattning

Denna uppsats tar sikte på regleringen om tvångslikvidation och inlösen på grund av majoritetsmissbruk i privata aktiebolag enligt 25 kap. 21–23 § aktiebolagslagen (2005:551), ABL. Bestämmelserna infördes som ett led i att stärka minoritetsskyddet i aktiebolagslagen (1975:1385), ABL 1975. I förarbetena benämns det som den ”sista utvägen” (ultima ratio) för en förtryckt minoritetsägare. Möjligheten för domstolen att i samband med detta tillsätta en syssloman infördes 2002 som en effekt av den så kallade Trustoraffären. Dessa tre bestämmelser återfinns gemensamt i ABL:s 25 kap. under rubriken ”Tvångslikvidation och inlösen på grund av majoritetsmissbruk”.

I uppsatsen utreds gällande rätt tillsammans med en sammanställning av rättsfall samt en översiktlig jämförelse med de övriga nordiska ländernas motsvarande bestämmelser. Få mål har prövats i svensk domstol, endast ett i hovrätterna och inget i Högsta domstolen. För att regleringen ska bli tillämplig krävs först och främst att en majoritetsägare har missbrukat sitt inflytande genom att uppsåtligt medverkat till en överträdelse av ABL, årsredovisningslagen (1995:1554), ÅRL, eller bolagsordningen. Dessa överträdelser kan vara av skilda slag men vanligast förekommande utifrån den gjorda granskningen är otillåtna värdeöverföringar, jäv, förbjudna lån, rätten till vinstutdelning, brister i formalia vid styrelsearbete och bolagsstämma samt samarbete med särskild granskare och brister i insynsrätten.

Att vinna bifall till talan om tvångslikvidation och inlösen på grund av majoritetsmissbruk kan vara förknippat med svårigheter på grund av de många rekvisiten och att särskilda skälen krävs. Fallgropar för en minoritetsägare att vara medveten om är bland annat att bolaget kan komma att försättas i konkurs under processen varvid likvidationen måste avbrytas. Därtill bör det finnas en förståelse för att rättegångskostnader kan komma att tillfalla denne.

Nyckelord: Tvångslikvidation, inlösen, majoritetsmissbruk, aktiebolag.

Förord

Tack Anna Wiberg på vid juridiska fakultetens bibliotek i Lund för bra stöttning gällande efterforskning av material. Kunskap om informationssökning är underskattat. Tack även till Per-Emil Nordstrandh för korrekturläsning och synpunkter samt David Dryselius för bra handledning.

Linköping 2023-05-24

David Carlmark

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
ABL 1944	Lagen (1944:705) om aktiebolag
ABL 1975	Aktiebolagslag (1975:1385)
BFL	Bokföringslag (1999:1078)
HB	Handelsbalk (1736:0123 2)
LSF	Lag (1999:116) om skiljeförfarande
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
RH	Rättsfall från hovrätterna
ÅRL	Årsredovisningslag (1995:1554)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Bolagsstämman är det högsta beslutande bolagsorganet i svenska aktiebolag där beslutsfattande utgår från majoritetsprincipen¹. Principen innebär att beslut som utgångspunkt fattas med enkel majoritet vilket kommer till uttryck i 7 kap. 40 § ABL. Detta medför att majoritetsägarens röst i de flesta fall blir utslagsgivande vilket motiveras av att bolaget behöver vara beslutskraftigt och ha en effektiv förvaltning.² Om ABL eller bolagsordningen skulle föreskriva enighet skulle det sannolikt leda till oacceptabla lösningar.³ För att majoritetsägaren inte obegränsat ska kunna missbruka sin ställning har lagstiftaren utformat ett minoritetsskydd. Skyddet tar sikte på en mängd situationer som exempelvis ger minoritetsägares rätt till insyn⁴, vinstutdelning⁵ och möjligheten att tillsätta minoritetsrevisor⁶.

I många fall saknas rätten att få sina aktier inlösta.⁷ Dessutom är det i privata aktiebolag vanligt med olika typer av förbehåll⁸. Detta medför att det många gånger kan vara svårt att överlåta sina aktier när detta inte avtalats om i förväg genom ett aktieägaravtal. Det är denna problemställning som behandlas i uppsatsen. Anledningen till att situationen kan betraktas som problematisk kan utöver personliga relationer hänföras till ekonomiska omständigheter. Kapitalen är bundet utan kontroll över riskerna. Utöver problem som uppstår för minoritetsägaren finns dessutom ett samhällsekonomiskt perspektiv. Forskning visar empiriskt på ett samband mellan investerarens villighet att finansiera företag och minoritetens skyddsregler. Ett svagt minoritetsskydd ger lägre värdering av företag.^{9,10}

¹ Se Arvidsson (2010), s. 128.

² Se Sandström (2020), s. 204.

³ Se Bergström & Samuelsson (2021), s. 46 f.

⁴ Se 7 kap. 36 § ABL.

⁵ Se 18 kap. 11 § ABL.

⁶ Se 9 kap. 9 § ABL.

⁷ Mer än 9/10 delar behöver innehas av majoriteten, se 22 kap. 1 § ABL.

⁸ Se 4 kap. ABL.

⁹ Se Bergström & Samuelsson (2021), s. 174.

¹⁰ Se forskningsrapporten La Porta, Lopez-de-Silanes, Sheleifer & Vishny (2002)

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att utreda gällande rätt för regleringen av tvångslikvidation och inlösen på grund av majoritetsmissbruk för svenska privata aktiebolag. Detta främst för att ge minoritetsägare beslutsunderlag vid beslutet om att inleda en process avseende regleringen eller inte. Dessutom är uppsatsens syfte att belysa likheter och skillnader mellan de nordiska ländernas implementation av regleringen. Detta för att belysa om det finns någon uppenbar lösning på problematiken. Uppsatsen avser därför att besvara följande frågeställningar:

1. Lagstiftningen

Vilka rekvisit behöver vara uppfyllda för att reglerna ska kunna tillämpas och vilka normer kan tänkas bli föremål för överträdelse?

2. Rättsfall

Vilka rättsfall finns från de svensk allmänna domstolarna och vad blev utgången i dessa?

3. De nordiska ländernas lagstiftning

Vilka likheter och skillnader finns i motsvarande reglering i de övriga nordiska ländernas lagstiftning?

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen tar upp frågeställningar kring svenska privata aktiebolag. Således utelämnas publika bolag, utländska bolag samt andra bolagsformer¹¹. Uppsatsen tar dessutom bara sikte på majoritetsmissbruk. Minoritetsmissbruk¹² som också kan problematiseras berörs bara kortfattat. Tvångsinlösen enligt 22 kap. 1 § ABL samt inlösen efter skadeståndstalan enligt 29 kap. 3 § faller detta arbete.

¹¹ Handelsbolag har exv. helt andra möjligheter till likvidation, se framförallt 2 kap. 25 § lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag.

¹² Se t ex Beyer, C. & Båvestam, U (2008) för vidare läsning.

1.4 Metod och material

Den juridiska metoden¹³ har genomgående använts tillsammans med den rättsdogmatisk metoden¹⁴ som en del i att fastställa gällande rätt, med beaktande av rättskällevärdet och dess hierarki. Rättskällorna har utgjorts av lagstiftning, förarbeten, praxis¹⁵ och doktrin. Därutöver har en komparativ metod använts för att jämföra de nordiska ländernas reglering i syfte att belysa skillnader och likheter mellan de olika rättssystemen.¹⁶

Förutom sökningar i databaser som JUNO¹⁷ och InfoTorg¹⁸ har domar har efterfrågats från samtliga allmänna domstolar i Sverige, men få fall har prövats. Detta kan bero på att regleringens syfte delvis är att fungera avskräckande och dessutom som en sista utväg. Ytterligare förklaring kan vara att skiljeklausuler används bland annat för att undgå offentlighet. Inga skiljedomar har påträffats.

1.5 Disposition

I detta kapitel har problem- och frågeställningar presenterats utifrån bakgrund, förutsättningar och avgränsningar. Kapitel 2 beskriver grundläggande aktiebolagsrättsliga principer och kapitel 3 rättigheter respektive skyldigheter för minoritetsägare och majoritetsägare. Kapitel 4 beskriver regleringens tillkomst och förutsättningar. Rättsfall återfinns i kapitel 5 följt av analys och slutsats i kapitel 6.

¹³ Såsom beskriven av Zetterström (2017) samt Lehrberg (2019).

¹⁴ Se t ex Nääv & Zamboni (red.) (2018), kap 2.

¹⁵ Se avsnitt 2.1 för dess betydelse.

¹⁶ Se Bogdan (2013), s. 5 för definition.

¹⁷ Se www.nj.se/juno

¹⁸ Se www.infotorg.se

2 Grundläggande principer

2.1 Allmänt om rättskällor

Som utgångspunkt kan rättskällor sägas särskilja allmänna regler från rättsregler. Om en regel har sitt ursprung i en rättskälla ska den per definition betraktas som en rättsregel. Vilka källor som utgör rättskällor bestäms av erkänningsregeln beskriven av rättsfilosofen Herbert Hart (1907–1992).¹⁹ Erkänningsregeln benämns också rättskälleläran och är oskriven. Däremot finns en stor enighet om vad som anses ingå, även om det varierar inom olika rättsordningar och rättsområden.^{20,21} Rättskälleläran bestämmer därutöver hur rättskällor ska rangordnas sinsemellan.²²

Den svenska rättskälleläran innehåller bland annat Sveriges grundlag, lagar, lagförarbeten och domstolspraxis.²³ Inom civilrätten har skriften lag högst status, bortsett från vid dispositiv lag. I fråga om förarbeten och prejudikat anses prejudikat numera i de flesta fall ha företräde.²⁴ De högsta nationella domstolarna är prejudikatinstanser som medför att myndigheter och underinstanser sällan avviker från dessa. Prejudikat är inte rättsligt bindande men följsamheten beror på att prejudikaten är auktoritetsbundna samt att enhetlighet och förutsägbarhet eftersträvas.²⁵

Även om praxis från underrätter och hovrätter saknar prejudicerande verkan kan en advokat ändå finna argument i dessa att hänvisa till för att visa att andra delar dennes uppfattning.²⁶ Domar som Hovrätterna anser vara av större betydelse publiceras i tryckt format under benämningen Rättsfall från hovrätterna (RH).

¹⁹ Se Dahlman (2010), s. 15, 21.

²⁰ Se Persson m fl (2023), s. 49.

²¹ Se Dahlman (2010), s. 22.

²² Ibid, s. 24.

²³ Ibid, s. 22.

²⁴ Se Persson m fl (2023), s. 59.

²⁵ Se Ramberg m fl (2018), s. 34 ff.

²⁶ Se Persson m fl (2023), s. 51.

2.2 Principen om likabehandling

Principen om likabehandling är grundläggande för hela aktiebolagsrätten och utgörs i sin tur av likhetsprincipen²⁷ och generalklausulerna²⁸. Dessa överlappar varandra och samspelet mellan dem är omdiskuterat. Likhetsprincipen stadgar att alla *aktier* som utgångspunkt har lika rätt i bolaget till skillnad från generalklausulerna som stadgar att alla *aktieägare* ska behandlas lika. Dess verkan är att varken bolagsstämman, styrelsen eller den verkställande direktören får fatta beslut som är ägnade att bereda otillbörlig fördel på bekostnad av andra aktieägare.²⁹ Enligt Sandström (2020) ska likhetsprincipen prövas först.³⁰

2.3 Omsorgs- och lojalitetsplikt

Grundtanken med aktiebolag är att ansvaret är begränsat till kapitalinsatsen. Det finns därför ytterst få skyldigheter för aktieägare. Skadeståndsansvaret stadgat i 29 kap. 3 § ABL är ett undantag. För bolagsledningen, styrelsen och i förekommande fall VD, är läget det omvända. Först och främst är de till viss mån att betraktas som sysslomän med motsvarande lojalitetsplikt och skadeståndsansvar.³¹ Därutöver finns det uttryckliga skadeståndsansvaret stadgat i 29 kap. 1 § ABL. Sandström (2020) talar om fem olika delar i ansvaret:³²

1. Att beakta vinstsyftet innebärande att alla handlingar och underlåtenhet att handla som inte motiveras av bolagets vinstsyfte är otillåtna.
2. En lojalitetsplikt där bolagets ska prioriteras framför uppdragstagaren vilket återspeglas i jävsreglerna beskrivna i avsnitt 3.7.
3. En aktivitetsplikt som innebär att ledningen är skyldig att utföra sitt uppdrag och avsätta tid för detta.

²⁷ Se 4 kap. 1 § ABL.

²⁸ Se 7 kap. 47 § ABL och 8 kap. 41 § första stycket ABL.

²⁹ Prop. 1975:103 s 248.

³⁰ Se Sandström (2020), s. 208.

³¹ Enligt reglerna i 18 kap. (3 §) HB

³² Se Sandström (2020), s. 260 ff.

4. En plikt att visa skicklighet beroende på behov och erfarenhet.
5. Tystnadsplikt där känslig information ska skyddas.

I privata aktiebolag är det vanligt att ägare även är en del av bolagsledningen varför dessa plikter även kan komma att gälla för dessa.

2.4 Vinstsyftet

Vinstsyftet³³ innebär som utgångspunkt att bolagsledningen har en skyldighet att verka för vinst till aktieägarna. Nerep, Adestam och Samuelsson (2023) menar att detta troligtvis är en vanlig överträdelse vid majoritetsmissbruk.³⁴

2.5 Likvidation och konkurs

Likvidation är det vanligaste sättet att avveckla aktiebolag på³⁵ som innebär att bolagets tillgångar omvandlas till likvida medel för att sedan skiftas ut till ägarna efter att skulder har betalats.³⁶ Likvidation kan antingen ske frivilligt genom beslut av bolagsstämman med enkel majoritet eller tvångsvis.³⁷ Beslut om tvångslikvidation fattas av Bolagsverket eller allmän domstol där grunden kan vara underlåtenhet att lämna in uppgifter, bestämmelse i bolagsordning, kapitalbrist eller majoritetsmissbruk. I motsats till likvidation krävs insolvens för att bolag ska försättas i konkurs. Regler om konkurs ska ges företräde framför likvidation.³⁸ I de fall en konkurs avslutas med överskott ska däremot bolaget försättas i likvidation.³⁹

³³ Se 3 kap. 3 § ABL.

³⁴ Se Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslagen (2005:551) 25 kap. 21 §, avsnitt 2.3 Uppsätlig överträdelse, Lexino 2023-05-18 (JUNO).

³⁵ Se Sandström (2020), s. 385.

³⁶ Ibid, s. 397.

³⁷ Se 25 kap. 1–9 §§ ABL.

³⁸ Se 25 kap. 36 § ABL och prop. 2004/05:85 s 881.

³⁹ Se 25 kap. 51 § ABL.

2.6 SAS-principen

SAS-principen (samtliga aktieägares samtycke) är en allmän princip som innebär att undantag från minoritetsskydd tillåts om alla berörda aktieägare medger det.⁴⁰

⁴⁰ Se Sandström (2020), s. 20 och Arvidsson (2014), s. 653 ff.

3 Rättigheter och skyldigheter

För att en minoritetsägare ska kunna avsluta sitt engagemang i ett bolag med en förtryckande majoritetsägare genom tvångslikvidation som yttersta utväg krävs att majoritetsägaren överskrider skyldigheter eller förnekar rättigheter. I detta kapitel beskrivs därför de mest vanligt förekommande normerna som kan tänkas komma bli föremål för överträdelse som en förtryckt minoritetsägare kan vara uppmärksam på.⁴¹

3.1 Bolagsstämman

Bolagsstämman är det forum som aktieägarna har rätt att fatta beslut i bolagets angelägenheter.⁴² Rätt att delta på bolagsstämman tillkommer aktieägare som är införda i aktieboken på dagen för bolagsstämman.⁴³ Bolagsstämman kan dock besluta att den som inte är aktieägare ska ha rätt att närvara om beslutet biträds av samtliga närvarande aktieägare alternativt enligt föreskrift i bolagsordningen.⁴⁴ En aktieägare har dessutom rätt att ha med sig upp till två biträden.⁴⁵ Om en aktieägare inte närvarar personligen har denne rätt att närvara på genom ombud.⁴⁶ Beyer & Båvestam (2008) beskriver ett fall där minoritetsägaren lät en journalist biträda bolagsstämman.⁴⁷

Styrelsen är skyldiga att sammankalla till bolagsstämma när det följer av ABL, bolagsordningen eller stämmobeslut.⁴⁸ Dessutom ska styrelsen sam-

⁴¹ För att påskynda processen är det givetvis inget som hindrar att minoritetsägaren medvetet utövar sina rättigheter i syfte att framkalla en överträdelse så länge det sker inom lagens gränser.

⁴² Se 7 kap. 1 § ABL.

⁴³ Se 7 kap. 2 § ABL.

⁴⁴ Se 7 kap. 6 § ABL.

⁴⁵ Se 7 kap. 5 § ABL.

⁴⁶ Se 7 kap. 3 § ABL.

⁴⁷ Beyer, C. & Båvestam, U (2008).

⁴⁸ Se 7 kap. 17 § ABL.

mankalla till bolagsstämma när det anses finnas skäl att hålla en extra bolagsstämma eller när en aktieägare till minst en tiondel av aktierna begär att få ett ärende behandlat.⁴⁹

Kallelse ska ske på det sätt som anges i bolagsordningen.⁵⁰ Kallelsen ska innehålla uppgift om tid och plats för stämman samt förslag till dagordning.⁵¹ Reglerna avseende tid för kallelse till bolagsstämman är strikta.⁵²

Bolagsstämmans ordförande är skyldig att föra protokoll över de beslut som har fattats.⁵³ Utöver de minimikrav som föreskrivs är det upp till protokollföraren att avgöra innehållet.⁵⁴ En skyldighet att anteckna reservationer och avvikande meningar finns således inte.⁵⁵ Ett möjligt sätt för en minoritetsägare att komma runt detta är genom att begära omröstning i frågan. På bolagsstämman ska nämligen omröstning ske om någon av aktieägarna begär det.⁵⁶ Detta kan vara betydande utifrån bevishänseenden om ett beslut avses att klandras när det tillkommit på felaktiga grunder.

Utöver dessa rättigheter och skyldigheter har en aktieägare till minst en tiondel av aktierna rätt att begära att stämman ajourneras. Detta kan nyttjas vid ett tillfälle.⁵⁷

⁴⁹ Se 7 kap. 13 och 16 §§ ABL.

⁵⁰ Se 7 kap. 23 § ABL.

⁵¹ Se 7 kap. 24 § ABL.

⁵² Se 7 kap. 18–22 §§ ABL.

⁵³ Se 7 kap. 48 § ABL.

⁵⁴ Unger, Bolagsstämma i praktiken, s. 152.

⁵⁵ Se Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslagen (2005:551) 7 kap. 48 §, avsnitt 2.4 Protokollets innehåll, Lexino 2023-05-16 (JUNO).

⁵⁶ Se 7 kap. 37 § ABL.

⁵⁷ Se 7 kap. 14 § ABL.

3.2 Insynsrätten

Utomstående till bolaget har rätt till insyn i bolaget genom handlingar som blir offentliga. Det innefattar framförallt årsredovisning som lagts fram på årsstämman.⁵⁸ Även aktieboken är offentlig för privata aktiebolag⁵⁹ som bland annat ska innehålla uppgifter om varje aktie och dess ägare.⁶⁰

Därutöver tillkommer en rätt för alla aktieägare att begära upplysningar om förhållanden som kan inverka på bedömningen av ett visst ärende på bolagsstämmans dagordning samt bolagets ekonomiska situation. Detta gäller om det kan ske utan väsentlig skada för bolaget.⁶¹

För aktiebolag med högst tio aktieägare tillkommer även en rätt att ta del av räkenskaper och andra handlingar som rör bolagets verksamhet.⁶² Denna rättighet gäller både under och utanför bolagsstämman och omfattar bolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar såsom korrespondens, protokoll, rapporter, avtal och orderböcker.⁶³ En aktieägare som nekas insyn kan föra talan inför domstol som förpliktar bolagsledningen att tillhandahålla handlingarna vid äventyr av vite.⁶⁴

3.3 Rätten till vinstutdelning

Ägare till minst en tiondel av bolagets aktier har som huvudregel också rätt att på årsstämman begära utdelning av hälften av vad som återstår av årets vinst efter vissa avdrag. Dock är bolagsstämman inte skyldig att besluta om högre utdelning än fem procent av bolagets egna kapital. Dessutom får utdelningen inte strida mot försiktighetsregeln eller beloppsspärren som följer av 17 kap. 3 § ABL.⁶⁵

⁵⁸ Se 7 kap. 10 § ABL och 6 kap. 2 § BFL.

⁵⁹ Se 5 kap. 10 § ABL.

⁶⁰ Se 5 kap. 5 § ABL.

⁶¹ Se 7 kap. 32 § ABL.

⁶² Se 7 kap. 36 § ABL.

⁶³ Se SOU 1978:66 s. 200

⁶⁴ Se prop. 1997/98:99 s. 117.

⁶⁵ Se 18 kap. 11 § ABL.

3.4 Ansvarsfrihet

Vid årsstämman ska beslut om ansvarsfrihet fattas för styrelseledamöter och VD.⁶⁶ Revisionsberättelsen ska dessutom innehålla förslag till detta.⁶⁷ Om majoriteten eller en minoritetsägare till minst en tiondel av aktierna röstat emot ansvarsfrihet får skadeståndstalan enligt 29 kap. 3 § ABL väckas.⁶⁸ Görs inte det får talan endast väckas om oriktiga eller ofullständiga uppgifter lämnats till bolagsstämman.⁶⁹

3.5 Minoritetsrevisor

Ägare till minst en tiondel av aktierna i bolaget har rätt att tillsätta minoritetsrevisor som ska delta i revisionen med övriga revisorer. Ansökan kan antingen ske direkt till Bolagsverket direkt eller efter omröstning på bolagsstämman.⁷⁰

3.6 Styrelsens skyldigheter

Styrelsen är skyldig att se till att bolaget är organiserat, förvaltas och kontrolleras på ett betryggande sätt. Om uppgifter delegeras är styrelsen skyldig att fortlöpande kontrollera om delegationen kan upprätthållas.⁷¹ Styrelseordföranden har därtill en skyldighet att leda och bevaka att styrelsen fullgöra de uppgifter som ankommer på dem.⁷²

3.7 Jäv

I ABL finns fler jävsbestämmelser vilket omfattar revisorer⁷³, särskilda granskare⁷⁴, aktieägare⁷⁵, styrelseledamöter⁷⁶ och VD⁷⁷. Utgångspunkten är

⁶⁶ Se 7 kap. 11 § ABL.

⁶⁷ Se 7 kap. 33 § ABL.

⁶⁸ Se 29 kap. 7 § ABL.

⁶⁹ Se 7 kap. 11 § ABL.

⁷⁰ Se 9 kap. 9 § ABL.

⁷¹ Se 8 kap. 4 § ABL.

⁷² Se 8 kap. 17 § ABL.

⁷³ Se 9 kap. 10 ABL samt 10 kap. 10 § ABL.

⁷⁴ Se 9 kap. 17 §§ ABL

⁷⁵ Se 7 kap. 46 § ABL.

⁷⁶ Se 8 kap. 23 § ABL.

⁷⁷ Se 8 kap. 34 § ABL.

att dessa inte får besluta i frågor där denne har egenintressen. Aktieägare får visserligen delta i handläggning av ärenden men inte i själva beslutet. För styrelseledamöter och VD gäller även handlägningsförbud.

3.8 Förbjudna penninglån

Ett aktiebolag får som utgångspunkt inte lämna penninglån till den som är aktieägare, styrelseledamot eller VD i bolaget eller annat bolag i samma koncern. Inte heller närstående släktingar till dessa eller juridiska personer som dessa har ett bestämmande inflytande i.⁷⁸ Sker detta ändå ska detta återbäras.⁷⁹ Bestämmelsen är straffsanktionerad med böter eller fängelse i högst ett år vid uppsåt och grov oaktsamhet.⁸⁰

3.9 Förtäckta värdeöverföringar

Med värdeöverföringar enligt ABL menas att bolaget ensidigt avstår från förmögenhet. Det måste alltså vara frågan om helt eller delvis benefika rättshandlingar. Typexempel är vinstutdelning eller gåva till allmännyttigt ändamål som inte kräver någon motprestation.⁸¹ Förtäckta värdeöverföringar är en affärshändelse som minskar bolagets förmögenhet och inte har rent affärsnärlig karaktär för bolaget.⁸² Dessa är olagliga när SAS-principen⁸³ inte tillämpas.

3.10 Årsredovisning och bokföring

Inom sex månader efter utgången räkenskapsår ska årsstämman lägga fram bolagets årsredovisning där resultat- och balansräkning fastslås.⁸⁴ Årsredovisning ska upprättas på ett överskådligt sätt i enlighet med god redovisningssed samt att balans- och resultaträkning ska ge en rättvisande bild av bolagets

⁷⁸ Se 21 kap. 1 § ABL.

⁷⁹ Se 21 kap. 11 § ABL.

⁸⁰ Se 30 kap. 1 § 1 st. 4 p. ABL.

⁸¹ Sandström (2020), s. 303 f.

⁸² Se 17 kap. 1 § 1 st. 4 p. ABL.

⁸³ Se avsnitt 2.6.

⁸⁴ Se 7 kap. 10 § ABL.

ställning och resultat. I detta ligger även att affärshändelser ska bokföras på ett korrekt sätt som motsvarar verkliga händelser.⁸⁵

3.11 Särskild granskning

En aktieägare till minst en tiondel av aktierna har rätt att tillsätta en särskild granskare. Granskningen får avse förvaltningen och räkenskaper under en viss förfluten tid eller vissa åtgärder eller förhållanden i bolaget. Den särskilda granskaren ska vara oberoende, ha tystnadsplikt och ska lämna ett yttrande över granskningen på en bolagsstämma. Som utgångspunkt ska bolaget svara för ersättning till den särskilda granskaren men aktieägaren som ansökt om granskningen kan bli ersättningsskyldig om granskningen varit uppenbart obehövlig.⁸⁶ Att majoritetsägaren inte samarbetar med den särskilda granskningsmannen kan utgöra en överträdelse som kan aktualiseras vid talan om tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk.

⁸⁵ Se 2 kap. 2–3 §§ ÅRL.

⁸⁶ Se 10 kap. 21–28 § ABL.

4 Tvångslikvidation och inlösen på grund av majoritetsmissbruk

4.1 Rättsutvecklingen

På Island framlades ett förslag till ny aktiebolagslag 1952. I Norge antogs en ny aktiebolagslag 1957 och i Danmark tillsattes en utredning samma år för att se över aktiebolagslagen. I Finland trädde en ny aktiebolagslag i kraft 1958. Chefen för svenska Justitiedepartementet menade 1960 med bakgrund av detta att en likformighet inom aktiebolagsrätten i Norden skulle ge påtagliga ekonomiska fördelar. Samma år togs därför beslutet att delta i en gemensam nordisk översyn av aktiebolagsstiftningen som utvidgades 1962.⁸⁷

Arbetet ledde fram till ABL 1975 där bland annat minoritetsskyddet förstärktes och däribland aktieägares skadeståndsskyldighet med dess accessoriska bestämmelse om inlösen⁸⁸ infördes vilket ansågs utgöra ett gott skydd mot enstaka händelser av majoritetsförtryck. Därutöver bedömdes det finnas behov av förstärkt skydd mot systematiskt och återkommande majoritetsmissbruk. Genom inspiration från norsk och engelsk aktiebolagsstiftning föreslogs därför regleringen om tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk.⁸⁹

I propositionen menade föredraganden att införandet av inlösen var välgrundat men att bestämmelsen om tvångslikvidation var mer tveksamt. Flera remissinstanser var för förslaget och några emot, däribland näringslivet. Vissa farhågor om missbruk av bestämmelsen ansågs visserligen överdrivna men risken för skada för de anställda vid en tvångslikvidation kunde inte negligeras. Å andra sidan menades att en skadeståndstalan och motsvarande inlösenförfarande kanske inte alltid var tillfredställande, exempelvis i de fall majori-

⁸⁷ Se SOU 1971:15, s. 3.

⁸⁸ Ibid, s. 354 f, nuvarande lydelse 29 kap. 3–4 §§ ABL.

⁸⁹ Ibid, s. 329.

teten inte hade tillräckliga ekonomiska resurser. Av den anledningen föreslogs trots allt att tvångsinslösen vid majoritetsmissbruk skulle införas och fungera som ”den yttersta sanktionen mot grövre maktmissbruk”.⁹⁰

Bestämmelserna om tvångslikvidation och inslösen på grund av majoritetsmissbruk kom att införas i 13 kap. 3 § ABL 1975 och har inte förändrats nämnvärt förutom att regleringen numera är uppdelade i två lagrum.⁹¹

Den 1 januari 2002 trädde bestämmelsen om sysslomän⁹² ikraft som kom att ingå i regleringen om tvångslikvidation och inslösen på grund av majoritetsmissbruk.⁹³ Frågan blev uppmärksammas i den rapport som Stockholms fondbörs publicerade 1998 med avseende på den s.k. Trustoraffären.⁹⁴ I rapporten påtalades att aktieägare kunde behålla sitt inflytande under tiden likvidationsfrågan prövades vilket medförde risk för fortsatt missbruk. Av den anledningen infördes en fakultativ bestämmelse om att rätten vid prövning av tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk kan förordna en syssloman som omedelbart träder in i styrelsens och den verkställande direktörens ställe.⁹⁵

4.2 Lagstiftningen

Regleringen av tvångslikvidation och inslösen på grund av majoritetsmissbruk⁹⁶ stadgas i 25 kap. ABL tillsammans med reglerna för konkurs⁹⁷ och övriga likvidationsgrunder.

Bestämmelsen för denna likvidationsform följer av 21 § och innebär att allmän domstol på talan av en aktieägare, till minst en tiondel av bolagets aktier, kan försätta bolaget i likvidation. Detta förutsätter att majoritetsägaren uppsåtligt medverkat till att ABL, ÅRL eller bolagsordningen överträtts genom

⁹⁰ Se prop. 1975:103, s. 253 f.

⁹¹ Ibid, s. 44.

⁹² Vilket inte ska förväxlas med 18 kap. HB sysslomannaskap.

⁹³ Se 2001/02:LU5, s. 1.

⁹⁴ Stockholms Fondbörs (1998).

⁹⁵ Prop. 2000/01:150, s. 51 f.

⁹⁶ Dessa finns även återgivna i Bilaga I.

⁹⁷ Övervägande del av bestämmelserna för konkurs återfinns i Konkurslagen (1987:672).

att ha missbrukat sitt inflytande i bolaget. Därutöver ska särskilda skäl föreläggas. Till skillnad från övriga likvidationsgrunder ska beslutet om likvidation inte gälla omedelbart utan först efter beslutet vunnit laga kraft.

Bestämmelsen för inlösen följer av 22 § och innebär att domstolen, på yrkande av bolaget, kan ålägga bolaget att lösa in minoritetens aktier. Vid prövningen av yrkandet ska anställdas och borgenärens intressen särskilt beaktas. En förutsättning är att bolagets egna kapital efter inlösen inte får understiga hälften av det registrerade aktiekapitalet.

Därefter följer bestämmelsen om syssloman av 23 § som innebär att domstolen får utse en eller flera sysslomän med uppgift att förvalta bolaget fram till att domen vunnit laga kraft. Detta efter att talan om tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk har väckts och det finns en påtaglig risk för fortsatt missbruk som medför väsentlig skada för käranden. Beslutet gäller omedelbart.

4.2.1 Missbruk av inflytande

Det ursprungliga förslaget till lydelsen som lades fram av Aktiebolagsutredningens betänkande 1971 innehöll en uttrycklig hänvisning till bolagsstämmans generalklausul⁹⁸ (dåvarande § 80) enligt följande:

*”Har aktieägare uppsåtligen genom deltagande i beslut som strider mot 80 § eller annars genom missbruk av sitt inflytande i bolaget...”*⁹⁹

Utgångspunkten ansågs med andra ord avse beslut som var ägnade att ge otillbörlig fördel åt en aktieägare. Bestämmelsen kan därmed sägas ha sitt ursprung i generalklausulerna beträffande hur begreppet missbruk av inflytande ska förstås.¹⁰⁰

⁹⁸ Nuvarande 7 kap. 47 § ABL.

⁹⁹ SOU 1971:15 s. 45.

¹⁰⁰ Jmf avsnitt de andra nordiska ländernas utformning i avsnitt 6.3.

Begreppet ”majoritetsmissbruk” saknas i själva lydelsen till bestämmelsen och finns endast med i rubriken till regleringen. Nerep, Samuelsson och Adestam (2023) menar dock att för att kunna missbruka sitt inflytande får det förutsättas att aktieägaren har någon form av majoritet.¹⁰¹ Missbruket ska ha skett av en eller flera aktieägare som vanligtvis utövar sitt inflytande vid bolagsstämman. Missbruket begränsas inte till bolagsstämman utan gäller även utanför.¹⁰²

4.2.2 Uppsåtlig medverkan

Som framgår av lydelsen krävs att majoritetsägaren handlat med uppsåt för att bestämmelsen ska bli tillämplig. Det räcker således inte med oaktsamhet eller vårdslös maktutövning. Det är dock inte nödvändigt att majoritetsägaren själv gör överträdelsen. Det är tillräckligt att denne medverkar. Det kan exempelvis ske genom omröstning eller genom att ge någon instruktioner vid bolagsstämman eller styrelsemöte.¹⁰³

4.2.3 Normavvikelse

Missbruket behöver ha inneburit överträdelse av ABL, ÅRL eller bolagsordningen. Vilken typ av överträdelse som avses begränsas inte av lydelsen. Sandström (2020) menar dock att det främst är avvikelser till skydd från minoritetsägarna som avses.¹⁰⁴ Nerep, Samuelsson och Adestam (2023) uttrycker att eftersom ägarna bestämmer bolagsordningens innehåll kan potentiella överträdelser bli omfattande.¹⁰⁵

Eftersom generalklausuler¹⁰⁶ ingår i ABL kan även de komma att bli föremål för överträdelser. Det innebär att samtliga beslut som bolagsstämman fattas och åtgärder som styrelsen eller ställföreträdare gör för bolaget, som är ägnad

¹⁰¹ Se Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslagen (2005:551) 25 kap. 21 §, avsnitt 2.2 Inflytandet i bolaget, Lexino 2023-05-24 (JUNO).

¹⁰² SOU 1971:15 s. 330.

¹⁰³ Se Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslagen (2005:551) 25 kap. 21 §, avsnitt 2.3 Uppsåtlig överträdelse, Lexino 2023-05-17 (JUNO).

¹⁰⁴ Se Sandström (2020), s. 213.

¹⁰⁵ Se Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslagen (2005:551) 25 kap. 21 §, avsnitt 2.3 Uppsåtlig överträdelse, Lexino 2023-05-17 (JUNO).

¹⁰⁶ Se 7 kap. 47 § och 8 kap. 41 § ABL.

att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget, eller någon annan aktieägare träffas av bestämmelsen.¹⁰⁷

4.2.4 Särskilda skäl och intresseavvägning

För att bifalla en talan om tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk krävs att det föreligger särskilda skäl. Ett sådant skäl som finns angivet i lydelsen kan vara att missbruket pågått under en längre tid. Andra skäl som beskrivs i förarbetena kan vara att missbruket varit grovt och det föreligger fara för att det upprepas.¹⁰⁸

Lindskog (1995) menar att eftersom bestämmelsen avser minoritetsskydd bör särskilda fall föreligga där förestående missbruk framstår som mycket sannolikt, även i de fall tidigare missbruk inte skett. Motsatsvis skulle särskilda fall inte anses föreligga om det står klart att missbruk tidigare skett, men att vidare missbruk inte kommer att ske.¹⁰⁹ Han menar vidare att eftersom bestämmelsen är fakultativ ska en intresseavvägning göras i nästa steg. Här ska minoritets positiva intressen av att bolagets likvidation ställas mot majoritetens ekonomiska negativa inverknings. Därutöver ska graden av otillbörlighet vägas in i bedömningen.¹¹⁰

4.2.5 Talerätt och återkallande

Taleberättigade är aktieägare till minst en tiondel av bolagets aktier. Om en aktieägare återkallar talan för egen del, kan övriga aktieägare fullfölja den.¹¹¹ Detta gäller även oavsett storleken på deras andel.¹¹²

¹⁰⁷ Jmf Andersson, Johansson och Skog, NJ lagkommentar: Aktiebolagslagen 29 kap. 3 §, avsnitt 2, 2023-05-18 (JUNO).

¹⁰⁸ Prop. 1975:103 s. 503

¹⁰⁹ Lindskog (1995) s. 253.

¹¹⁰ Ibid, s. 254.

¹¹¹ Se 25 kap. 21 § sista stycket ABL.

¹¹² Se Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslagen (2005:551) 25 kap. 21 §, avsnitt 2.6 Återkallande av talan, Lexino 2023-05-24 (JUNO).

4.3 Inlösen

4.3.1 Villkor och lösenbelopp

Några andra villkor än att domstolen kan ålägga bolaget att lösa in käreandens aktier inom en viss tid finns inte bortsett från att inlösen inte ske om bolagets egna kapital efter inlösen skulle understiga hälften av det registrerade aktiekapitalet.¹¹³

Lösenbeloppet, menar Nerep, Samuelsson och Adestam (2023), kan bestämmas med ledning av 29 kap. 4 § ABL som stadgar ”ett belopp som är skäligt med hänsyn till bolagets ställning och övriga omständigheter”.¹¹⁴ Lindskog (1995) påpekar att yrkandet sannolikt behöver omfatta samtliga aktier för att beaktas.¹¹⁵

4.3.2 Intresseavvägningar

I de fall bolaget yrkar på inlösen ska särskild hänsyn tas till anställdas och borgenärernas intressen.¹¹⁶ Lindskog (1995) betonar att inlösen inte alltid behöver vara att fördra framför en tvångslikvidation. En tvångslikvidation kan nämligen leda till att bolaget drivs vidare i än mer livskraftiga former medan inlösen kan resultera i att bolaget utarmas. På motsvarande bör intresseavvägningen för borgenärerna ske. Det går nämligen inte att förutsätta att likvidation alltid är att föredra. Avvägningen bör därför ske in casu.¹¹⁷

4.3.3 Inlösenförfarandet

När domstolen ålagt bolaget att lösa in minoritetsägarens aktier, och bolaget väljer att göra det inom utsatt tid, tillämpas undantaget i 19 kap. 5 § 3 p. ABL från förbudet att förvärva egna aktier, 19 kap. 4 § ABL. Vidare gäller avytt-

¹¹³ Se 25 kap. 22 § 2 st. ABL.

¹¹⁴ Se Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslagen (2005:551) 25 kap. 22 §, avsnitt 2.2 Inlösenvillkor, Lexino 2023-05-13 (JUNO).

¹¹⁵ Se Lindskog (1995), s. 256.

¹¹⁶ Se 25 kap. 22 § andra stycket ABL.

¹¹⁷ Se Lindskog (1995), s. 257.

ringsskyldighet om aktierna inte dragits in genom minskning av aktiekapitalet. Dessa ska då avyttras så snart det kan ske utan förlust, dock senast inom tre år, annars förklaras de ogiltiga.¹¹⁸

4.4 Syssloman

Om talan om tvångsmissbruk på grund av majoritetsmissbruk väcks får rätten med omedelbar verkan besluta om att utse en eller flera sysslomän att förvalta bolagets angelägenheter när det finns en påtaglig risk för fortsatt missbruk och skada. Sysslomannen träder då in i styrelsens och VD:s ställe tills beslutet om likvidation har vunnit laga kraft.¹¹⁹ Styrelsen och VD förlorar därmed sin behörighet att företräda bolaget.¹²⁰ Syftet är att förhindra fortsatt missbruk under tiden rätten prövar likvidationsfrågan.¹²¹

¹¹⁸ Se vidare 19 kap. 6 § ABL.

¹¹⁹ Se 25 kap. 23 § ABL.

¹²⁰ Se Samuelsson, Aktiebolagslagen (2005:551) 25 kap. 23 §, Karnov (JUNO) 2023-05-24.

¹²¹ Se prop. 2000/01:150 s. 103 f

5 Avgöranden

5.1 Mama Africa restaurant & Bar Aktiebolag¹²²

Bolaget ägdes från 2014 av M (käranden) med 45 procent, S med 30 procent och N med 25 procent. Majoritetsaktieägarna S och N utgjorde tillsammans bolagets styrelse. I februari 2015 såldes bolagets inkräm varefter bolagets verksamhet lades ned.

M ansökte om stämning i februari 2016¹²³ och yrkade på att bolaget skulle likvidera på grund av majoritetsmissbruk. Följande grunder angavs:

- (i) Rätten till insyn har kränkts enligt 7 kap. 36 § ABL.
- (ii) Kallelse till bolagsstämman har inte skett på föreskrivet sätt.
- (iii) Bolaget har inte samarbetat med den särskilda granskaren enligt 10 kap. 7 § ABL.
- (iv) Underlåtenhet att bokföra affärshändelser enligt ÅRL.
- (v) Otillåtna värdeöverföringar enligt 17 kap. ABL.

Tingsrätten menade att några överträdelse inte förekommit och ogillade därför talan. Domen överklagades till Svea hovrätt som meddelade prövnings-tillstånd.

Hovrätten konstaterade först att insynsrätten i princip är obegränsad för aktieägare i aktiebolag med högst tio delägare, både under och utanför bolagsstämman. De menade därefter att käranden åberopat information som nekats utan att skäl. Därför ansågs insynsrätten begränsats på ett sätt som utgjorde missbruk. Kallelse till bolagsstämman hade skett med rekommenderat brev

¹²² Rättsfallet har publicerats i RH, se avsnitt 2.1 för betydelse.

¹²³ Se mål T 1357–16 Aktbilaga 1.

enligt föreskriven ordning även om käranden varit bortrest. Här menade hovrätten att inget missbruk visats. Däremot instämde hovrätten med att styrelsen inte samarbetat med den särskilda granskaren i tillräckligt stor utsträckning vilket därmed betraktades som missbruk. Hovrätten anförde vidare att ägartillskott inte ägt rum som påståtts vilket styrkts av revisor, den särskilda granskaren och bokföraren varför affärshändelsen ansågs bokförts i strid mot ÅRL. Slutligen konstaterade Hovrätten att transaktioner omfattande 794 tkr varit otillåtna eftersom ägartillskott aldrig skett.

Hovrätten fann därmed att majoritetsägarna gjort sig skyldiga till missbruk på fyra av fem grunder. Detta genom felaktigt bokförda affärshändelser, olovliga värdeöverföringar, nekad insyn och genom att ha underlåtit att samarbeta med den särskild granskaren. Som särskilda skäl anförde hovrätten att missbruket skett under en lång tid, åtminstone tre år, att missbruket varit återkommande och grovt. Talan om tvångslikvidation bifölls därför.

Domen överklagades till Högsta domstolen som nekade prövningstillstånd.¹²⁴

5.2 Hogia AB

Johan och Markus Hogsved är söner till Bert Inge Hogsved som grundade Hogia AB 1980. Som barn fick de som gåva 15 procent av aktierna vardera i bolaget. Resterande 70 procent innehas av Bert Inge Hogsved och hans fru Åse Hogsved.

Hogia AB är i dagsläget moderbolag i en koncern som omfattar ett trettiotal bolag inom IT. Koncernen har 700 anställda och omsätter ca 670 mkr.

Sönerna har varit anställda i bolaget samt suppleant respektive ordinarie ledamot i bolagets styrelse. 2019 tillsattes på deras begäran en särskild granskare efter att de haft synpunkter på bolagets verksamhet.

¹²⁴ Mål T 2832–18.

I målet yrkade bröderna att bolaget skulle försättas i likvidation med anledning av majoritetsmissbruk. Bröderna anförde att:

- (i) Hogia AB har lånat ut 250 mkr under förutsättningar som inte varit marknadsmässiga och ska därmed betraktas som otillåtna värdeöverföringar enligt 17 kap. 2 § ABL.
- (ii) Rätten till insyn kränkts enligt 7 kap. 36 § ABL.
- (iii) Bolagsstämman har beslutat att hembudsklausulen i bolagsordningen inte skulle gälla överlåtelse till en stiftelse som därigenom påverkat möjligheterna till försäljning egna aktier vilket skulle strida mot generalklausulen stadgad i 7 kap. 47 § ABL.
- (iv) Rätten till vinstutdelning kränkts enligt 18 kap. 11 § ABL.
- (v) Formella brister i styrelsearbetet förekommit såsom avsaknad av styrelseprotokoll enligt 8 kap. 24 § ABL samt att jäviga beslut fattats enligt 8 kap. 23 § 3 p. ABL.

Tingsrätten fann efter prövning att majoritetsägarna missbrukat sitt inflytande i bolaget genom att uppsåtligt brutit mot gällande rätt i alla ovanstående fall förutom i fråga om hembudsklausulen. Rätten fastslog även att överträdelserna skett vid upprepade tillfällen under en längre tid vilket vanligtvis ska vara tillräckligt för att särskilda skäl ska föreligga.

Bröderna hade dock haft centrala positioner i bolaget och inte lämnat några invändningar mot upplägget. Därtill hade bolaget i efterhand gått dessa till mötes gällande vinstutdelning. Dessutom hade de försetts med viss information som efterfrågats. Utifrån dessa förutsättningar fann tingsrätten att missbruket inte varit så pass grovt att särskilda skäl förelåg. Tingsrätten ogillade

därför brödernas yrkande som istället förpliktades att ersätta rättegångskostnaderna omfattande närmare 2,5 mkr. Domen är överklagad och handläggs av Hovrätten för Västra Sverige.¹²⁵

5.3 Scandinavian Nature Seafood AB

Aktierna i bolaget innehades till 50 procent av V och till 50 procent av bröderna K och A. Styrelsen utgjordes av V och K. K var styrelsens ordförande med utslagsröst. I målet yrkade käranden V att bolaget skulle träda i likvidation på grund av majoritetsmissbruk. De skäl som käranden uppgav var att:

- (i) Bolaget har lämnat ett förbjudet penninglån till juridisk person i strid mot 21 kap. 1 § p. 5 och 8 kap. 41 § ABL.
- (ii) Medverkat till förbjuden värdeöverföring enligt 17 kap. ABL.
- (iii) Hindrat rätten till insyn enligt 7 kap. 36 § ABL.
- (iv) Förhindrat styrelsen att utföra de uppgifter som ankommer på styrelsen enligt 8 kap. 4 § ABL.
- (v) Åsidosatt sina uppgifter att leda och fördela styrelsens arbete samt att kalla till styrelsesammanträden enligt 8 kap. 17–18 §§ ABL.
- (vi) Underlåtit att kalla till ordinarie respektive extra bolagsstämma enligt 7 kap. 10, 13 och 17 §§ ABL.

Käranden menade vidare att dessa överträdelser skett med uppsåt vilket möjliggjorts genom K:s inflytande som styrelseordförande med utslagsröst. Att det förelåg särskilda skäl ansågs bero på att missbruket pågått en längre tid och att överträdelsen varit särskilt allvarligt tack vare låneförbudet som är straffsanktionerat enligt 30 kap. 1 § ABL.¹²⁶ Svaranden medgav yrkandet varför talan bifölls.

¹²⁵ Mål T 1755–23.

¹²⁶ Ett medgivande är bindande för rätten enligt 17 kap. 3 § RB.

5.4 WinZent Technologies AB

Bolaget grundades 2013 av bland annat privatpersonen B (käranden) som ägde 25 procent av aktierna. Den 14 juli 2017 hölls en årsstämma. Käranden närvarade inte personligen utan genom befullmäktigat ombud.

Käranden ansökte därför om stämning och yrkade att svaranden skulle tvångslikvideras på grund av majoritetsmissbruk efter att minoriteten vid årsstämman, företrädd av A, begärt att stämman skulle ajourneras, att en särskild granskare och en minoritetsrevisor skulle utses samt att ansvarsfrihet skulle nekas. Dessutom menade käranden att svaranden överträtt ABL under sex månader genom att ha saknat behörig revisor¹²⁷ vilket föranlett att Bolagsverket påbörjat handläggning av en förstående likvidation.

Majoriteten menade att åberopade begäranden inte framställts och att avsaknandet av revisor berodde på revisorns egen avgång och att de inte kunnat hitta någon som accepterade uppdraget vilket gjorde att det drog ut på tiden.

I domskälen menade domstolen att käranden inte fullgjort sin bevisbörda genom att endast kalla sig själv som vittne. På den grunden ansåg tingsrätten att det saknades anledning att pröva huruvida de åberopade omständigheterna skulle kunna utgöra grund för tvångslikvidation. Käromålet ogillades.

5.5 Arkihus AB

RD grundande Arkihus AB 2011 med verksamhet inom byggbranschen¹²⁸. I augusti 2021 tillträdde AC som delägare i bolaget genom att förvärva 51 procent av aktierna. I december 2012 förvärvade AJ 24 procent av aktierna från RD. Samtliga delägare var anställda i bolaget.

I mars 2016 sade RD och AJ upp sina anställningar på grund av meningsskiljaktigheter. I oktober samma år ansökte dessa om stämning och yrkade på att

¹²⁷ Enligt 9 kap. 1 § ABL.

¹²⁸ Källa: Retriever Business (www.retrievergroup.com/sv/business-suite)

tingsrätten skulle tvångslikvidera bolaget på grund av majoritetsmissbruk på följande grunder:

- (i) Brott mot jävsbestämmelserna i 8 kap. 23 § ABL.
- (ii) Motarbetande av särskild granskningsman.
- (iii) Felaktigheter vid årsstämman såsom protokoll och vinstutdelning.
- (iv) Felaktigheter vid kallelse till årsstämman inom föreskriven tid samt brister i rätten till insyn enligt 7 kap. 36 § ABL.
- (v) Otillåten närvaro vid bolagsstämma i strid med 7 kap. 16 § ABL.

Kärandena begärde under handläggning av målet att tingsrätten skulle förordna en syssloman enligt 25 kap. 23 § ABL vilket avslogs. Beslutet överklagades till Svea hovrätt som också avslog överklagandet. Beslutet överklagades återigen men Högsta domstolen meddelade inte prövningstillstånd.

Käranden begärde återigen att en syssloman skulle utses vilket tingsrätten avslog. Beslutet överklagades till Svea hovrätt som ändrade tingsrättens dom efter beslut i februari 2017 och förordande en syssloman.

I juni 2017 begärde sysslomannen bolaget i konkurs med följderna att målet beträffande tvångslikvidation ställdes in.

Kärandena framställde därefter att målet skulle skrivas av med anledning av att ett aktiebolag i konkurs inte kan försättas i likvidation. Ersättning för rättegångskostnader begärdes på 355 100 kr.

Som ställföreträdare för Arkibus i konkurs medgav sysslomannen begäran om att skriva av målet och överlämnade till tingsrätten att pröva skäligheten av yrkandet om rättegångskostnaderna.

Tingsrätten beslutade att skriva av målet enligt parternas begäran och konstaterade därefter att en part som återkallar sin talan ska enligt huvudregeln ersätta motparten för dennes rättegångskostnader enligt 18 kap. 5 § andra

stycket RB. Utifrån förarbeten kan avsteg från denna regel göras vid fall då ett vidhållande av talan är ändamålslost och det kan antas att kändens talan vunnit bifall. Tingsrätten menade att ett vidmakthållande var ändamålslost med avseende på att bolaget försatts i konkurs och hade därefter att pröva huruvida kändens talan skulle vunnit bifall.

Tingsrätten fann efter en samlad bedömning att omständigheterna inte med tillräcklig styrka talade för att kändens yrkande om tvångslikvidation skulle vunnit bifall. RD och AJ fick därmed stå för sina egna rättegångskostnader.

5.6 A & S i Norrköping AB

Käranden återkallade sin talan innan målet hann prövas i sak. Tingsrätten meddelade därför att målet skulle skrivas av. I stämningsansökan anfördes dock följande:

Aktierna i A & S i Norrköping AB (nedan bolaget) ägdes till hälften vardera av aktiebolagen S (käranden) och N. A som var ägare till N hade ansvar för bolagets räkenskaper och var suppleant i bolagets styrelse med rätt att teckna dess firma.

I januari 2020 överfördes 4,7 mkr från bolagets bankkonto till ett plusgiro-konto tillhörande N. Överföringen skedde utan tillstånd från bolagets styrelse. När bolagets styrelse uppmärksammade händelsen kontaktades A som hänvisade till sin advokat. I juni 2020 gjordes en polisanmälan.

Käranden menade att A uppsåtligen missbrukat sitt inflytande i bolaget genom att överskrida sin kompetens¹²⁹ samt handla i strid mot jävsbestämmelserna¹³⁰. Vidare menade käranden att missbruket pågått en längre tid varför särskilda skäl ansågs föreligga.

¹²⁹ Se 8 kap. 42 § ABL.

¹³⁰ Se 8 kap. 23 § ABL.

6 Analys och slutsats

Uppsatsens frågeställningar besvaras genom följande delavsnitt.

6.1 Lagstiftningen

Bestämmelserna om tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk och inlösen har införts i syfte att fungera som en sista utväg vid systematiskt och återkommande majoritetsförtryck. Förarbetena till bestämmelserna är knapphändiga liksom lagkommentarerna, området har getts begränsat utrymme i doktrin och rättsfallen är mycket få. Med tanke på rättsdogmatik och de begränsade rättskällorna kan slutsatsen dras att rättsläget är relativt osäkert utöver vad som framställts i denna uppsats.

För att kunna tillämpa bestämmelserna om tvångslikvidation och inlösen vid majoritetsmissbruk krävs att ett antal rekvisit är uppfyllda. Käranden behöver visa att en aktieägare missbrukat sitt inflytande och uppsåtligt medverkat till överträdelse av lag eller bolagsordning. Dessutom behöver särskilda skäl föreligga. Av de rättsfallen som lyfts fram går att överträdelserna varit av liknande karaktär: otillåtna värdeöverföringar, jäv, förbjudna lån, rätten till vinstutdelning, brister i formalia vid styrelsearbete och bolagsstämma samt insynsrätten och samarbete med särskild granskare.

Med tanke på att bestämmelsen om tvångslikvidation på grund av maktmissbruk kräver andra överträdelser kan man tala om dubbel osäkerhet. Som exempel kan insynsrätten nämnas. För det första behöver rekvisiten för tvångslikvidation uppfyllas. För det andra behöver domstolen fastställa hur långtgående insynsrätten är – som det i sig själv råder delade meningar över.

6.2 Rättsfall

I fallet Mama Africa restaurant & Bar Aktiebolag kan för det första underrättens och hovrättens diskrepanser anses anmärkningsvärda. För det andra kan Högsta domstolens beslut om att inte meddela prövningstillstånd tyda på att ytterligare vägledning inte ansågs behövas. Utformningen av överklagan kan

naturligtvis haft betydelse. En ytterligare aspekt som kan belysas är samarbetet med särskilda granskaren. I teorin är det styrelsen och bolaget som bistår denne. Regleringen om tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk tar sikte på aktieägare. Även om en majoritetsägare kan ha dubbla roller verkar denne i dessa tillfällen i form av styrelse. Underlåtenheten att bistå den särskilda granskaren skulle då falla utanför tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk. Denna aspekt verkar helt ha missats av hovrätten. Den norska motsvarigheten till bestämmelsen omfattar uttryckligen även andra som företräder bolaget.¹³¹

Fallet Hogia AB belyser två nya aspekter. För det första bristen på ett uttryckligt krav avseende intresseavvägning för anställda vid bedömningen av tvångslikvidation vid majoritetsmissbruk. Det kravet finns för inlösen men placering kan verkligen ifrågasättas. Detta eftersom de anställda riskerar att drabbas i mycket större utsträckning vid en likvidation än vid ett inlösenförfarande.¹³² Ur ett moralfilosofiskt perspektiv kan paralleller dras till Benthams teori om utilitarism¹³³. Det vill säga huruvida avvägningen främst istället borde göras utifrån antal människor som drabbas till fördel för kapitalets storlek. Den andra aspekten är närliggande och består i att ett bolag strategiskt kan underlåta att yrka på inlösen av den anledningen att likvidation kan vara en avsevärt mer ingripande åtgärd än inlösen och på så sätt påverka målets utgång. Att en domstol skulle besluta om att försätta ett bolag med 700 anställda i likvidation till fördel för att två privatpersoner ska få del av en förmögenhet efter en familjekonflikt kan kräva mycket goda argument. Samtidigt belyser detta fall vikten av att överväga huruvida en process ska inledas överhuvudtaget med tanke på de svårigheter som behöver övervinnas i jämförelse med risken för att få betala rättegångskostnaderna.

I fallet med Arkihus AB belyses ytterligare en fallgröp, nämligen vikten av att som minoritetsägare inkludera risken för konkurs i bedömningen både

¹³¹ Se Bilaga I.

¹³² Även om Lindskog (1995) påpekar att fallet kan vara det omvända. Se avsnitt 4.3.2.

¹³³ Se t ex Rachels & Rachels (2017), s. 118 ff.

huruvida talan om tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk samt yrkande om syssloman ska framställas.

Avseende A & S i Norrköping AB kan det konstateras att en påstådd olaglig överföring ägt rum såsom i andra fall. Man kan fråga sig hur en domstol resonerat kring huruvida sex månader skulle ha bedömts som långvarigt samt det faktum att överträdelsen till synes verkat vara av enstaka karaktär.

6.3 De nordiska ländernas lagstiftning

Nedan presenteras en översiktlig analysen av de nordiska ländernas utformning för bestämmelserna kring tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk och inlösen utifrån ett lagtekniskt de lege ferenda komparativt perspektiv. Bilaga I innehåller bestämmelserna översatta till svenska tagna ur sitt sammanhang. Med beaktande av översättningens tillförlitlighet¹³⁴, potentiella skillnader i lagstiftningens systematik¹³⁵ och tillämpning dras följande slutsatser:

- Samtliga länder har en bestämmelse om tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk och dessa liknar varandra.
- De norska, danska och finska bestämmelserna hänvisar till reglerna som motsvarar de svenska generalklausulerna såsom det ursprungliga svenska förslaget från Aktiebolagsutredningen 1971.
- Den isländska bestämmelsen förutsätter andelar motsvarande en femtedel för att kunna väcka talan, den svenska och danska en tiondel, och de finska och norska bestämmelserna saknar sådana villkor.
- Den norska bestämmelsen tar förutom aktieägare även sikte på ”bolagsorgan eller andra som företräder bolaget”. I de övriga bestämmelserna omfattas endast överträdelser av aktieägare.

¹³⁴ Se Bogdan (2013), s. 36 f.

¹³⁵ Ibid, s. 35.

- De danska bestämmelserna saknar möjligheten till inlösen av minoritetens aktier.

Bilaga I: Nordisk lagstiftning

I denna bilaga presenteras de nordiska ländernas bestämmelser om tvångslikvidation på grund av majoritetsmissbruk. Bestämmelserna är översatta till svenska med tekniska hjälpmedel förutom Finlands bestämmelse som officiellt publiceras på svenska.

Svenska aktiebolagslagen (2005:551)¹³⁶

25 kap. 21 § Likvidation

Om en aktieägare genom att missbruka sitt inflytande i bolaget uppsåtligen har medverkat till en överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen, kan allmän domstol på talan av ägare till en tiondel av samtliga aktier besluta att bolaget skall gå i likvidation, om det finns särskilda skäl till det på grund av missbrukets långvarighet eller någon annan anledning.

Om en aktieägare, sedan en talan enligt första stycket har väckts, för sin del återkallar talan, kan övriga aktieägare som har väckt talan fullfölja denna.

25 kap. 22 § Inlösen av aktier

I det fall som avses i 21 § kan domstolen på yrkande av bolaget i stället för att besluta om likvidation ålägga bolaget att inom viss tid lösa in kärandens aktier. Om bolaget inte löser in aktierna inom den tid som domstolen har fastställt, skall domstolen på talan av den vars aktier skulle ha lösts in besluta att bolaget skall gå i likvidation.

När domstolen prövar bolagets yrkande skall den ta särskild hänsyn till de anställdas och borgenärernas intressen. Inlösen får inte ske om bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, efter inlösen skulle understiga hälften av det registrerade aktiekapitalet.

25 kap. 23 § Syssloman

¹³⁶ Bestämmelserna 25 kap. 21–22 §§ ABL senast uppdaterade genom Lag (2007:317).

Om talan har väckts enligt 21 § och det finns en påtaglig risk att fortsatt missbruk väsentligt skadar kärandens rätt, får domstolen utse en eller flera sysslomän att i styrelsens och den verkställande direktörens ställe förvalta bolaget till dess att domstolens beslut i frågan om likvidation har vunnit laga kraft. Beslutet att utse en syssloman gäller omedelbart. Beslutet skall registreras i aktiebolagsregistret.

Ett beslut i en fråga om utseende av syssloman får överklagas särskilt. En domstol som skall pröva ett överklagande får besluta att det överklagade beslutet tills vidare inte skall gälla.

Norges aktiebolagslag¹³⁷

19 § kapitel 16: Upplösning genom dom

En aktieägare kan kräva att bolaget upplöses genom dom när ett bolagsorgan eller andra som företräder bolaget har handlat i strid med 5–21 och 6–28 §§ och synnerligen vägande skäl talar för upplösning som följd.

(2) När bolaget har framställt en begäran om det, kan bedömningen i stället bli att aktieägarens aktier ska lösas in av bolaget. Lösenbeloppet bestäms i domen med hänsyn till bolagets ekonomiska ställning och möjligheter. Om inlösen inte verkställs inom den tid som följer av domen, och detta inte beror på aktieägarens förhållanden, kan aktieägaren genom dom kräva att tingsrätten beslutar att upplösa bolaget.

(3) Om domen leder till upplösning av bolaget, gäller 16–18 §§ motsvarande. Domen har verkan av ett beslut om inledande av konkurs enligt kapitel VIII i konkurslagen.

Danmarks aktiebolagslag¹³⁸

230 § Tvångsupplösning av domstol

¹³⁷ LOV-1997-06-13-44 Lov om aksjeselskaber, Senast ändrad LOV-2022-12-16-90 från 2023-01-01, LOV-2022-12-20-122

¹³⁸ Lov om aktie- og anpartsselskaber, LBK nr 1451 af 09/11/2022.

Har kapitalägare uppsåtligen medverkat till bolagsstämmans beslut i strid med 108 § eller på annat sätt missbrukat sitt inflytande i ett kapitalbolag eller medverkat till brott mot denna lag eller kapitalbolagets bolagsordning, får rätten, om en följd av missbrukets varaktighet eller av andra skäl är ett särskilt skäl för detta, på begäran av kapitalägare som representerar minst 1/10 av bolagskapitalet, besluta att kapitalbolaget ska tvångsupplösas.

Finlands aktiebolagslag¹³⁹

23 kap. Inlösenkyldighet och upplösning av bolaget till följd av missbruk av inflytande

1 § Inlösenkyldighet

En aktieägare skall på talan av en annan aktieägare åläggas att inom utsatt tid lösa in dennes aktier, om

1) aktieägaren uppsåtligen har missbrukat sitt inflytande i bolaget genom att medverka till ett beslut som strider mot likställighetsprincipen i 1 kap. 7 § eller till någon annan överträdelse av denna lag eller bolagsordningen, och om

2) den andre aktieägarens rättsskydd förutsätter inlösen, med beaktande av sannolikheten för att det förfarande som avses i 1 punkten fortsätter samt andra på saken inverkan omständigheter.

Som lösenbelopp skall bestämmas det gängse pris som aktien skulle ha utan missbruket av inflytande.

Bolaget skall ges tillfälle att bli hört, om detta inte är uppenbart onödigt.

Islands aktiebolagslag¹⁴⁰

Kapitel XIII Upplösning av bolag

¹³⁹ Lag 21.7.2006/624, beaktats t.o.m. FörFS 818/2023 (publicerad den 11.5.2023). Lagstiftningen publiceras officiellt på svenska.

¹⁴⁰ Lög um hlutafélög, 15 april 2023, version 153b.

Artikel 106

Aktieägare som kontrollerar minst 1/5 delar av aktiekapitalet, kan kräva att bolaget ska likvideras på grund av att aktieägare uppsåtligen har missbrukat sin ställning i bolaget eller medverkat till brott mot denna lag eller bolagets bolagsordning.

Om rätten så kräver av bolaget, får rätten besluta att bolaget i stället för likvidation inom en tid och till ett i rätten bestämt pris får lösa in aktierna i de aktieägare som har yrkat likvidation enl. Paragraf 1.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Utredningsbetänkanden

DS 2015:25 Ett ändamålsenligt minoritetsskydd

SOU 1971:15 Förslag till aktiebolagslag m.m.

SOU 1978:66 Andelsbolagslag. Delbetänkande av 1974 års bolagskommitté.

SOU 1999:36 Likvidation av aktiebolag.

Utskottsbetänkanden

2001/02:LU5 Likvidation av aktiebolag m.m.

Propositioner

Prop. 1975:103 Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag.

Prop. 1993/94:196 Ändringar i aktiebolagslagen (1975:1385) m.m.

Prop. 1997/98:99 Aktiebolagets organisation

Prop. 2000/01:150 Likvidation av aktiebolag m.m.

Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag.

Litteratur

Arvidsson, N. (2010), Aktieägaravtal, Särskilt om besluts- och överlåtelsebindningar, Thomas Reuter Professional AB, Stockholm.

Bergström, C. & Samuelsson, P. (2021), Aktiebolagets grundproblem, sjätte upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm.

Beyer, C. & Båvestam, U. (2008), Är minoritetsskyddet befogat – finns det risk för minoritetsmissbruk? red. Carl Svernlöv, Stockholm Centre for Commercial Law.

Bogdan, M. (2013), Concise Introduction to Comparative Law, Europa Law Publishing, Groningen.

Dahlman, C. (2010), Rätt och rättfärdigande – En tematisk introduktion i allmän rättslära, andra upplagan, Studentlitteratur AB, Lund.

Lehrberg, B. (2019), Praktisk juridisk metod, elfte upplagan, Iusté Aktiebolag, Uppsala.

Leonardz, B. & Blomquist, A. (2002), Årsredovisningen, En introduktion, Liber AB, Malmö.

Lindskog, S. (1995), Aktiebolagslagen – 12:e och 13:e kapitlet – Kapital- skydd och likvidation, andra upplagan, Juristförlaget, Göteborg.

Nääv, M. & Zamboni, M. (red.) (2018), Juridisk metodlära, andra upplagan, Studentlitteratur AB, Lund.

Nerep, E. (2003), Aktiebolagsrättslig analys, Ett tvärsnitt av nyckelfrågor, Norstedts Juridik AB, Stockholm.

Nerep, E, Samuelsson P., Adestam, J. Aktiebolagslag (2005:551) 25 kap. 21-23 § Lexino (JUNO), hämtad 2023-05-15.

Persson, M., Giertz, M., Hellstadius, Å., Nilsson, M., Reichel, J., Sjödin, E., Ågren, J., Åhman, K. (2023) Svensk Juridik, Tredje upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm.

Rachels, J. & Rachels, S. (2017), Rätt och fel – Introduktion till moralfilosofi, tredje upplagan, Studentlitteratur AB, Lund.

Sandström, T. (2020), Svensk Aktiebolagsrätt, sjunde upplagan, Nordstedts Juridik, Stockholm.

Stockholms fondbörs (1998), Trustor – händelser och slutsatser, Stockholm.

Ramberg, C., Beshar, A., Carlson, L., Croon, A., Granmar, C., Kleist, D., Leviner, P., Norée, A. (2018), Rättskällor – En introduktion i kritiskt tänkande, första upplagan, Nordstedts Juridik AB, Stockholm.

Zetterström, S. (2017), Juridiken och dess arbetsätt, En introduktion, tredje upplagan, Iustus Förlag AB, Uppsala.

Artiklar

Arvidsson, N. (2014), Associationsrättsligt samtycke och skadestånd, SvJT 2014.

LaPorta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleifer, A. & Vishny, R. W. (2002) “Investor Protection and Corporate Valuation.” *Journal of Finance*: 1147”.

Rättsfallsförteckning

Hovrätterna

RH 2018:39 Mama Africa restaurant & Bar Aktiebolag

Tingsrätterna

Göteborgs Tingsrätt, dom 2019-02-28 i mål T 13748–18 5.3 Scandinavian Nature Seafood AB

Norrköpings Tingsrätt, slutgiltigt beslut 2020-09-02 i mål T 2170–20 A & S i Norrköping AB med aktbilaga 1, stämningsansökan.

Solna Tingsrätt, dom 2017-03-08 i mål T 1357–16 Mama Africa restaurant & Bar Aktiebolag med aktbilaga 1, stämningsansökan.

Solna Tingsrätt, slutgiltigt beslut 2017-12-01 i mål T 7373–16 Arkibus AB med aktbilaga 1, stämningsansökan.

Stockholms Tingsrätt, dom 2018-03-18 i mål T 9083–17 WinZent Technologies AB

Uddevalla Tingsrätt, dom 2023-01-12 i mål T 632–20 Hogia AB